

ΔΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ Μ.Ε. ΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΔΟΓΕΝΩΝ (ΕΝΔΟΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ) ΚΑΙ ΕΞΩΓΕΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ (ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ)

ΣΥΝΣΤΟΝΙΣΤΗΣ: ΣΤΕΦ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

Α. Ενδογενείς παράγοντες

Α.1 - Εάν δεχθούμε πως η όποια θεομοθέτηση κανόνων λειτουργίας στην εκπαίδευση κρίνεται κυρίαρχα από τις επιπτώσεις της στην ποιότητα των εκπαιδευτικών διαδικασιών σήμερα, μια δεκαετία περίπου μετά το νόμο-πλαίσιο για τα πανεπιστήμια (1268/1982), ποιες είναι οι κυριότερες διαπιστώσεις σας ως προς:

- το επίπεδο των παρεχομένων πανεπιστημιακών υπηρεσιών,
- την ποιοτική σύνθεση του σώματος των μετεπτυχιακών πτυχιούχων.

Α.2 - Ειδικότερα, η κατάργηση της έδρας και η καθιέρωση του τομέα ως μονάδας άσκησης της πανεπιστημιακής εξουσίας, σε συνδυασμό με τον εσωτερικό λειτουργικό εκδημοκρατισμό, ανεξάρτητα από το ειδικό βάρος που δίνετε σε ενδεχόμενες διαδικαστικές εμπλοκές (και που ήταν άλλωστε ο μοναδικός άξονας του διαλόγου για την παιδεία όπως αποτυπώθηκε στο ερωτηματολόγιο Σουφλιά): τι επίδραση είχε στα προγράμματα σπουδών, στο περιεχόμενο (εύρος και βάθος) της εκπαιδευτικής διαδικασίας; Σε τελική ανάλυση, υπήρξε ή όχι αξιοσημείωτη αναβάθμιση των σπουδών ή μήπως, συνυπολογίζοντας τα συν και τα πλην, οι σημερινοί πτυχιούχοι βρίσκονται στα ίδια επίπεδα grosso modo με εκείνους της δεκαετίας του 1970;

Α.3 - Πώς ιεραρχείτε τους παράγοντες που επηρεάζουν στη δική σας σχολή την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας; (ή ποιο συνδυασμό παραγόντων); (Επίπεδο και διάρκεια ενασχόλησης των διδασκόντων - αναλογία φοιτητών/διδασκόντων - βιβλιοθήκες, εργαστήρια και εν γένει υλική υποδομή - γραμματειακή, διοικητική, βιβλιοθηκονομική υποστήριξη - χρηματοδότηση.)

Οι τρόποι και οι μέθοδοι διδασκαλίας, ή το συγκεκριμένο τους μείγμα, αποτελούν έναν ακόμη αποφασιστικό παράγοντα προσδιοριστικό του επιπέδου των παρεχομένων πανεπιστημιακών υπηρεσιών. Η διαβάθμιση της απόστασης καθηγητή-σπουδαστή ορίζεται σχηματικά ως εξής:

1. Από καθέδρας διαλέξεις.
2. Σεμινάρια, εργαστήρια, ομαδικές εργασίες.
3. Προσωπική - εξατομικευμένη παρακολούθηση.

λουθηση.

Πόσο έχει διαφοροποιηθεί το ειδικό βάρος των τριων μορφών διδασκαλίας (φυσικά στην έκταση που λειτουργήσαν ως τέτοιες) και σε ποιες κατευθύνσεις;

Πόσο αναπτύχθηκε η έρευνα στη σχολή σας την τελευταία δεκαετία και, σε συνάρτηση πάντα με το προπτυχιακό επίπεδο, τι επιπτώσεις είχε στο περιεχόμενο και τις μορφές διδασκαλίας;

Με την πρωταρχική σημασία που έδωσαν όλες οι κυβερνήσεις στην ποσοτική διάσταση των πανεπιστημίων -πολλαπλασιαστική αύξηση φοιτητών στη διάρκεια των μεταπολεμικών δεκαετιών, ίδρυση νέων πανεπιστημίων ή σχολών υπό την πίεση περιφερειών-πόλεων-αδιαφορώντας για την ποιοτική διάσταση, με σκοπό

τη μεγιστοποίηση του πολιτικού οφέλους, τι συγκεκριμένες επιπτώσεις είχε στη σχολή σας και εν γένει στο πανεπιστήμιο;

(Οι απαντήσεις εμπεριέχουν και το σχολιασμό των ερωτήσεων και είναι αναγκαστικά εν μέρει «μπρεσσιονιστικές» και εν μέρει πιο αντικειμενικές, στο βαθμό που υπάρχουν κάποιοι δείκτες συγκριτικοί, όχι μόνο διαχρονικά: πτυχιούχοι 1990-1 σε σχέση με πτυχιούχους της δεκαετίας του 1970 αλλά και σε σχέση με τη διαφορά - το διάστημα που έχουν διανύσει οι αντίστοιχοι πτυχιούχοι άλλων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων της ίδιας επιστημονικής κατεύθυνσης και την ίδια περίοδο. Το τελευταίο είναι εξαιρετικά δύσκολο να αξιολογηθεί, αλλά κάποια γενική αίσθηση των πραγμάτων είναι αναγκαία, μια που η ποιότητα σήμερα δεν κρίνεται σε περιχαρακωμένα εθνικά πλαίσια αλλά τουλάχιστον σε ευρωπαϊκά.)

Β. Κοινωνικοί - εξωγενείς παράγοντες

Β.1 - Αν θεωρήσουμε πως οι «στόχοι», οι «λειτουργίες», οι «αρχές», ενός πανεπιστημίου είναι πολλαπλοί - παιδευτικοί - πολιτισμικοί - οικονομικο-κοινωνικοί, τι μετατοπίσεις διαβλέπετε στο ειδικό βάρος τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών; (χρονικά σημεία σύγκρισης: μεταπολίτευση 1974-1980 και δεκαετία του 1980 και εάν έχετε κάποιες εμπειρίες ή γνώσεις και με τη μεταπολεμική περίοδο).

Ειδικότερα: ποια σημασία αποδίδετε σε μια διενεργημένη ανθρωπιστική παιδεία στη σχολή σας;

Β.2 - Ως προς το επαγγελματικό στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, και ως συνέχεια στους ως άνω προβληματισμούς, πόση σημασία δίνετε στη σύζευξη προγραμμάτων σπουδών, περιεχομένου διδασκαλίας και τελικά πτυχίων με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας; Πόσο έχει, στην πράξη, προχωρήσει κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η συσχέτιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τις όποιες κοινωνικές ανάγκες;

Για τις συγκεκριμένες επαγγελματικές ενασχολήσεις, στις οποίες αντιστοιχούν οι δικοί σας επιστημονικοί - διδακτικοί προσανατολισμοί, υπάρχει διατυπωμένη - κωδικοποιημένη η έκφραση «αναγκών»;

(από κοινωνικούς φορείς, κρατικούς οργανισμούς, συνδέσμους εργοδοτών ή συνδικάτα εργαζομένων, επαγγελματικές ενώσεις και αγροτικούς συνεταιρισμούς;). Τελικά, η έννοια των αναγκών έχει καμιά πραγματική υπόσταση, βάσει της εμπειρίας σας, ή θα μπορούσε (οριακά φυσικά) να εκλείψει ένας ολόκληρος κλάδος πτυχιούχων, χωρίς να έχει καμιά ουσιαστική επίπτωση στην κοινωνία ή τον οικονομικό τομέα που «τροφοδοτεί»; (Δηλαδή, τελικά, η ελληνική κοινωνία –στα επί μέρους της τμήματα και συνολικά– έχει συνειδητοποιήσει «αναγκών» ή μήπως αισθάνεται απόλυτα αντάρκτη;)

(Και στα ερωτήματα αυτά οι αναμενόμενες απαντήσεις δεν μπορούν παρά να κινούνται στο χώρο των εντυπώσεων με συμπληρωματικά - ενισχυτικά κάποια πραγματικά δεδομένα: π.χ. στοιχεία για την απορρόφηση των πτυχιούχων, τροποποιήσεις προγραμμάτων σπουδών ή μετατοπίσεις στους άξονες διδασκαλίας βάσει προτάσεων, παρατηρήσεων, ενστάσεων, πιέσεων των ενδιαφερομένων κοινωνικών ή οικονομικών φορέων.)

Γ. Ευρωπαϊκοί και διεθνείς παράγοντες

Γ.1 – Μια δεκαετία μετά την ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ (παράλληλα με τη δεκαετία λειτουργικο-δομικών μετασχηματισμών στα πανεπιστήμια) και με δεδομένη την προοπτική επιτάχυνσης της οικονομικο-κοινωνικής και πολιτικής ολοκλήρωσης, σε τι έκταση έχουν επηρεαστεί τα προγράμματα σπουδών και το περιεχόμενο διδασκαλίας; (Π.χ. έχουν προστεθεί νέα μαθήματα ή έχουν σημαντικά τροποποιηθεί άλλα; έχει δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε ξένες γλώσσες και ξένη βιβλιογραφία;)

Γ.2. – Πόσο έχουν επηρεαστεί οι νοοτροπίες που διέπουν τη συγκρότηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αναφορικά με την άμεση προοπτική διαμόρφωσης ενός ενιαίου χώρου – ευρωκοινοτικού – άμιλλας και ανταγωνισμού ανάμεσα σε επαγγελματίες, επιστήμονες-ερευνητές, πανεπιστημιακούς δασκάλους (δυνατότητα και υποχρέωση αντιμετώπισης επί ίσοις όροις υποψηφίων καθηγητών άλλων χωρών), ανταγωνισμού ανάμεσα στα πα-

νεπιστήμια, όχι μόνο ή τόσο για την προσέλευση φοιτητών, αλλά για την προσέλευση υψηλής στάθμης καθηγητών και κονδυλίων; Στις συνειδήσεις της ευρωπαϊκής πανεπιστημιακής και επιστημονικής κοινότητας το κάθε πανεπιστήμιο ή σχολή επιβιώνει ή σβήνει σε συνάρτηση με τη διάρκεια και το επίπεδο της παράδοσης που διαμορφώνει.

(Το ερώτημα τίθεται και σχετικά με όσα δεν έγιναν για να αξιοποιηθούν ευρωπαϊκά προγράμματα και κονδύλια: ήταν κυρίαρχα οι ανεπάρκειες επιστημονικού επιπέδου στο σχεδιασμό προγραμμάτων-προτάσεων ή ενδεχομένως το αποτέλεσμα ιδεολογικο-πολιτικών αγκυλώσεων ή και τα δύο;)

Γ.3 – Συναφείς με τα δύο προηγούμενα

ερωτήματα και μέσα στη σημερινή καυτή πραγματικότητα, οι ραγδαίες πολιτικές ανακατατάξεις στην Ευρώπη και τον κόσμο με τις ιδεολογικές τους αντανάκλασεις και προεκτάσεις. Τι επιπτώσεις, ποια πρώτα σημάδια μοιάζουν να αποτυπώνονται στην οπτική προσέγγισης και τη μεθοδολογία συγκρότησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων; Πιο συγκεκριμένα, με δεδομένη τη μεταπολιτευτική επικράτηση μιας αριστερής ή και αριστεροφανούς, μαρξιστικής ή και ηχητικά μαρξίζουσας προσέγγισης, με κοινωνική στόχευση και ανάδειξη της θεματικής περί δικαίον και ισότητας ή και τη λαϊκιστική κατάχρησή τους, υπάρχουν σήμερα κάποιες σαφείς μεν, ενδείξεις δε, προς την ιεράρχηση των μεγάλων στόχων ή «οραμάτων» που θέτουν για τον εαυτό τους το πανεπιστήμιο και οι φορείς του (εκπαιδευτικό δυναμικό και φοιτητές αλλά και ορισμένες επιστήμες;).

Εάν υποθέσουμε πως θεωρείτε ότι πέρα από ιδεολογικο-πολιτικές αντιθέσεις λειτουργήσει και το αντιθετικό ζεύγος λαϊκισμού-εκσυγχρονισμού (ανανέωσης),

(α) σε ποια σημεία και σε ποιες λειτουργίες της σχολής σας και του πανεπιστημίου θεωρείτε πως έγινε πλέον αισθητή η έκβαση της αντίθεσης αυτής;

(β) πώς τροποποιείται σήμερα ή ποιες νέες διαστάσεις παίρνει;

[Η απάντηση μόνο ιμπρεσιονιστικά μπορεί να δοθεί καθ' όσον θα στηρίζεται στην ερμηνεία λόγων, πράξεων και κάποιων εκλογικών ποσοστών (φοιτητικών και πρυτανικών αρχών)].